رویش روان شناسی، سال۱۱، شماره۳، شماره پیاپی ۷۲، خرداد ۱۴۰۱
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),11(3), 2022

نقش واسطه‌ای بخشودگی بین فردی در رابطه بین تمایز یافتگی و شایستگی اجتماعی دانشجویان

The mediating role of interpersonal forgiveness in the relationship between students' differentiation and social competence

معصومه صفری
دانشجوی دکتری مشاوره، گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.
سیمین دخت رضاخانی (نویسنده مسئول)
استادیار گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.
فریده دوکانه‌ای فرد
دانشیار گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

Masoomeh Safari
Ph.D Student, Department of Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.
Simindokht Rezakhani *
Assistant Professor, Department of Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran. rezakhani@riau.ac.ir
Farideh Dokaneifard
Associate Professor, Department of Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش واسطه‌ای بخشودگی بین فردی در رابطه بین تمایزیافتگی و شایستگی اجتماعی دانشجویان بود. پژوهش حاضر توصیفی- همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش، شامل دانشجویان دختر دانشگاه تهران در همه مقاطع در سال ۱۳۹۹ بودند. به‌منظور جمع آوری داده‌ها ۳۷۸ نفر از آن‌ها به روش در دسترس انتخاب شده و به صورت آنلاین مورد سنجش قرار گرفتند. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه شایستگی اجتماعی (SCQ) (پرندین، ۱۳۸۵)، پرسشنامه تمایزیافتگی خود (DSI) (اِسکورن و اِسمیت، ۲۰۰۳) و مقیاس بخشودگی بین‌فردی (IFS) (احتشام‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹) انجام شد. داده‌ها به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزارهای SPSS-24 و AMOS-24 تحلیل شدند. ضرایب مسیر تمایزیافتگی بر بخشودگی بین فردی (P=۰/۰۰۱، β=۰/۶۳۵) و بخشودگی بین فردی بر شایستگی اجتماعی (p=۰/۰۰۱، β=۰/۶۴۹) معنادار بود (P<۰/۰۵)؛ اما مسیر مستقیم تمایزیافتگی بر شایستگی اجتماعی معنادار نبود (p=۰/۱۲۲، β=۰/۱۴۹). نتایج آزمون بوت استرپ نشان داد که مسیر غیرمستقیم تمایزیافتگی بر شایستگی اجتماعی با نقش میانجی بخشودگی بین‌فردی (P=۰/۰۰۱، β=۰/۴۱۲) معنادار بود (P<۰/۰۵). در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که بخشودگی بین‌فردی بین تمایزیافتگی و شایستگی اجتماعی دانشجویان دختر نقش میانجی کامل دارد.

واژه‌های کلیدی: *بخشودگی، تمایزیافتگی، شایستگی*

Abstract

This study aimed to investigate the mediating role of interpersonal forgiveness in the relationship between differentiation and students' social competence. The present study is descriptive correlation and is a kind of structural equation modeling. The statistical population of this study included female students of the University of Tehran with all degrees in 2020. In order to collect data, 378 of them participated in the convenience sampling method and answered the questionnaires in an online survey. Data were collected using the Social Competence Questionnaire; SCQ (Parandin, 2006); Differentiation of Self Inventory; DSI (Skowron & Schmitt, 2003) and Interpersonal Forgiveness Scale; IFS (Ehteshamzadeh et al., 2011). Data were analyzed by structural equation modeling using SPSS-24 and AMOS-24 software. The pathway coefficients of differentiation on interpersonal forgiveness (β=0.635, P=0.001) and interpersonal forgiveness on social competence (β=0.649, P=0.001) were significant (P<0.05); But the direct path of differentiation on social competence was not significant (β=0.149; P=0.122). The results of the Bootstrap test showed that the indirect path of differentiation on social competence was significant with the mediating role of interpersonal forgiveness (β=0.412, P=0.001) (P <0.05). Overall, it can be concluded that interpersonal forgiveness plays a fully mediating role between the differentiation and social competence of female students.

Keywords: *Competence, differentiation, Forgiveness*

نوع مقاله : پژوهشی **دریافت : آبان ۱۴۰۰** **پذیرش: آذر ۱۴۰۰** **ویرایش نهایی: تیر ۱۴۰۱**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

مقدمه

دانشجویان یکی از مهم‌ترین اقشار جامعه هستند و بدون شک سلامت جسمی و روانی آنان نقش مهمی در رشد و پویایی جامعه ایفا می‌کند (فوربز[1] و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین برنامه‌ریزی در جهت شکوفایی استعدادها و حفظ ارتقای سلامت دانشجویان از رسالت مهم موسسات آموزشی و دانشگاه‌های کشور است (صادقی و همکاران، ۲۰۱۴). انسان در طول پدیدآیی و تحول روان شناختی خود به تدریج به کفایت‌ها و شایستگی‌هایی دست می‌یابد که در واقع وی را در برآورده ساختن نیازمندی‌های لازم برای زندگی اجتماعی، مستقل و موفق می‌سازد. بدون دست‌یابی به این کفایت‌ها و شایستگی‌ها سلامت زندگی فرد دچار اختلال خواهد شد (ما[2] و همکاران، ۲۰۲۰). یکی از مهم‌ترین مهارت‌هایی که قادر است بالندگی و بهداشت روانی دانشجویان را تقویت نماید، شایستگی اجتماعی[3] است (خطیبی و همکاران، ۱۴۰۰). شایستگی اجتماعی، توانایی عملکرد انسان در اجرای استقلال شخصی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. شایستگی اجتماعی یک حوزه پیچیده و چندگانه از رشد است که شامل مجموعه مهارت‌هایی است که اکتساب آن‌ها سبب ارتقای آگاهی اجتماعی افراد می‌شود. آگاهی که بر توانایی درک دیگران و برقراری ارتباط مؤثر با آنها، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، حفظ استقلال شخصی و مدیریت کردن روابط تمرکز می‌کند (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۹۸). شایستگی اجتماعی، توانایی هوشمندانه در روابط انسانی است. شایستگی اجتماعی رسیدن به اهداف اجتماعی در موقعیت‌های اجتماعی خاص با استفاده از قابلیت‌های فردی است که به پیامدهای مثبت می‌انجامد (امانی و همکاران، ۱۳۹۷).

خانواده‌ها و دیگر گروه‌های اجتماعی تأثیر زیادی روی نحوه تفکر، احساس و رفتار افراد و در نتیجه میزان احساس شایستگی‌شان دارند. خانواده سطح تمایزیافتگی فرد را تعیین می‌کند و سطح تمایزیافتگی به‌صورت مستقیم و غیر مستقیم به واسطه عملکرد روان‌شناختی افراد از طریق رضایت ارتباط زوجی مرتبط می‌شود (ساندج و یانکوفسکی[4]، ۲۰۱۳). بوئن تمایزیافتگی خود را توانایی افراد در انعطاف‌پذیر بودن و عاقلانه عمل کردن به‌خصوص در مواجهه با اضطراب تعریف کرده است (نیکولز و دیویس[5]، ۲۰۱۶). بوئن معتقد است که اشخاص، میزانی از انرژی‌شان را در روابط (باهم بودن) و بخشی از آن را برای هدایت زندگی صرف می‌کنند. این روابط به عنوان تمایزیافتگی کم با جدایی عاطفی کم مشخّص می‌شود. این آسیب با تأثیرپذیری عاطفی از دیگران در نیاز افراد به مردم دیگر ریشه دارد و اساس وابستگی متقابل یعنی نیازداشتن به مشارکت یا واکنش دقیق دیگران برای احساس امنیت در درون فرد است (بوئن[6]، ۱۹۸۸). برای تمایزیافتگی چهار مؤلفه واکنش‌پذیری هیجانی[7]، جایگاه من[8]، گریز هیجانی[9] و هم آمیختگی با دیگران[10] مطرح شده است که به شرح زیر است: واکنش‌پذیری هیجانی حالتی است که در آن، احساسات فرد بر عقل و منطقش غلبه دارد و تصمیم‌گیری‌های فرد فقط بر اساس واکنش‌های هیجانی صورت می‌گیرد. افراد تمایزیافته از هویت شخصی قوی یا جایگاه من نیرومندی برخوردارند و به خاطر کسب رضایت دیگران، رفتار و عقاید خود را تغییر نمی‌دهند. گریز هیجانی بدین‌معنا که به طور معمول در زمان بزرگسالی یا حتی قبل از آن، از راهبردهای مختلفی برای فرار از بند پیوندهای هیجانی حل نشده خانواده استفاده می‌کنند که این راهبردها می‌تواند فاصله گرفتن فیزیکی از خانواده یا ایجاد موانع روانی مانند صحبت نکردن با یکی از اعضای خانواده باشد. هم آمیختگی با دیگران نیاز به تأیید و حمایت اطرافیان را نشان می‌دهد (مورارو و تورلیک[11]، ۲۰۱۲).

تمایزیافتگی به معنای پختگی هیجانی، توانایی تفکر منطقی در موقعیت‌های هیجانی و توانایی حفظ روابط نزدیک عاطفی است (احمدی و پاک نژاد، ۱۳۹۶). سطوح تمایزیافتگی نقش موثری بر کیفیت روابط بین فردی دارد (حسینی انجدانی، ۱۳۹۱). تمایزیافتگی به فرد کمک می‌کند که بین هیجانات و افکار خود تعادل ایجاد کرده و در نتیجه فر می‌تواند به یک تنظیم شناختی هیجان دست یابد (قادری

1. Forbes
2. Ma
3. social competence
4 Sandage & Jankowski
5 . Nichols & Davis
6. Bowen
7. emotional reactivity
8. i-position
9. emotional cut off
10. fusion with others
11 . Muraru & Turliuc

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

و مصطفایی، ۱۳۹۱). طبق دیدگاه شالتس و ساندج[1] (۲۰۰۶) تمایزیافتگی به فرد کمک می‌کند که ناکارآمدی‌های سیستم‌های بین فردی کمتر به عوامل پایدار و همیشگی نسبت داده شود و در نتیجه فرد مقابله بهتری با آن‌ها خواهد داشت و در نتیجه احساسا کارایی و شایستگی فرد افزایش می‌یابد. در این زمینه مطالعات پیشین نشان داده‌اند که دستیابی به تمایزیافتگی مطلوب می‌تواند یک پیش‌بین قوی در ادراک شایستگی باشد (السورس[2] و همکاران، ۱۹۹۳؛ اسپرویجت[3] و همکاران، ۲۰۱۹).

هدین روتز[4] و همکاران (۲۰۱۰) در نظربه خود چنین پیشنهاد کردند که کارکرد تمایزیافتگی ابزاری برای دست یافتن به بلوغ معنوی است. دست یافتن به معنویت به افراد در دستیابی به هویت مجزا از خانواده اصلی کمک می‌کند. طبق نظر این نظریه پردازان تلاش برای به دست آوردن فضا به منظور تمایز ممکن است یک تصمیم آگاهانه و عملی عمدی توسط شخص باشد، یا ممکن است تلاشی ضمنی و واکنشی باشد که ناشی از اضطرابی است که در روابط خانوادگی تجربه می‌شود. خواه واکنشی، عمدی و یا ترکیبی از هر دو، جستجو برای دستیابی به معنویت ممکن است یک حرکت ضروری به سوی بلوغ و سلامت برای فرد باشد (هدین روتز و همکاران، ۲۰۱۰). در این میان هویت و میزانی که فرد به بلوغ معنوی دست یافته، در میزان بخشودگی[5] او در روابط بین‌فردی‌اش مؤثر است. عدم پایبندی معنویت که از بلوغ نایافتگی فرد نشأت می‌گیرد، موجب می‌شود فرد راهنمای درستی برای تنظیم افکار، اعمال و امیال در روابط بین فردی خود نداشته باشد (هولمن[6] و همکاران، ۲۰۱۱). بخشودگی، یکی از مهم‌ترین ارزش‌های اخلاقی پدیده‌ای چندوجهی شامل اجزای شناختی، عاطفی، رفتاری، تصمیم‌گیری و بین‌فردی است (لیچتنفلد[7] و همکاران، ۲۰۱۵). بخشودگی را مقوله دو وجهی می‌دانند که عبارت است از: الف) بخشودگی تصمیمی[8] که شامل تغییر در هدف‌های رفتاری شخص (تغییر در انگیزه‌ها) نسبت به یک فرد خطاکار می‌شود و ب) بخشودگی هیجانی[9] که جایگزین کردن هیجانات منفی مرتبط با عدم بخشودگی هیجان مثبت را دربردارد (احتشام‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹). یعقوبی و اکرمی (۱۳۹۵) چنین نتیجه گرفتند از آن‌جایی که فرد خود را شبیه فرد خاطی می‌بیند، احتمال بیشتری دارد که با این همسان‌پنداری، اقدام به گذشتن از خطاهای دیگران کند (یعقوبی و اکرمی، ۱۳۹۵).

شایستگی اجتماعی، یکی از نیازهای مبرم زندگی روزمره برای دانشجویان است که با تحت‌تأثیر قرار دادن ادراک آن‌ها از خود و خودکارآمدی‌شان در انجام وظایف و تکالیف و پیگیری اهداف زندگی آینده آن‌ها را نیز تحت‌تأثیر قرار می‌دهد، بر این اساس بررسی نقش عوامل مرتبط با شایستگی اجتماعی در دانشجویان حائز اهمیت است. در این میان بررسی نقش نظام عاطفی خانواده در شکل‌گیری سطح تمایزیافتگی و بخشودگی بین فردی در پیش‌بینی شایستگی اجتماعی از اهمیت بالایی برخوردار است، اما پژوهش‌های کمی را به خود اختصاص داده است. با نگاهی بر آن‌چه پیشتر مرور شد، به‌نظر می‌رسد میزان تمایزیافتگی فرد، بر میزان بخشودگی بین‌فردی در افراد نقش دارند که موجب ادراک شایستگی در موقعیت‌های بین‌فردی می‌شود. از این جهت هدف پژوهش حاضر، بررسی نقش واسطه‌ای بخشودگی بین فردی در رابطه بین تمایزیافتگی و شایستگی اجتماعی در دانشجویان دختر است.

روش

پژوهش حاضر توصیفی_همبستگی و از نوع مدلیابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام دختران دانشجوی مشغول به تحصیل دانشگاه تهران در نیم سال دوم تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند. گاداگنولی و ولیسر (۱۹۹۸) پیشنهاد می‌کنند در پژوهش با رویکرد الگویابی و تحلیل مسیر، نمونه‌ای با حجم ۳۰۰ تا ۴۵۰ نفر ضروری است. بدین‌ترتیب با در نظر گرفتن احتمال ریزش نمونه و بیش برآورد، حجم نمونه برای پژوهش حاضر ۴۰۰ نفر بود که به شکل در دسترس انتخاب شد. بدین‌صورت که نمونه گیری در ماه‌های فروردین تا مرداد سال ۱۳۹۹ صورت گرفت و پس از این‌که پرسشنامه‌ها به‌صورت آنلاین (در سامانه پرس لاین) درآمدند، با هماهنگی و

1. Shults & Sandage
2 . Ellsworth
3 . Spruijt
4. Heiden Rootes
5. forgiveness
6. Holeman
7. Lichtenfeld
8. . decisional
9. emotional

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

کسب مجوز از ریاست مرکز مشاوره دانشگاه تهران پرسشنامه‌ها به همراه فراخوان شرکت در این پژوهش در کانال‌های رسمی دانشگاه اعم از کانال مرکز مشاوره، کانال خوابگاه‌ها ملقب به کوهسار، کانال دانشکده روان‌شناسی و کانال اختصاصی دانشگاه قرار گرفت. در نهایت، پس از کنار گذاشتن پرسشنامه‌های مخدوش به ۳۷۸ نفر رسیدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل اشتغال‌به‌تحصیل در دانشگاه تهران و داشتن رضایت آگاهانه، عدم معلولیت جسمانی و عدم ابتلاء به بیماری‌های مزمن، عدم مصرف دارو به‌خاطر وضعیت جسمانی و روانی خود، عدم بستری شدن در طول سال گذشته به‌خاطر وضعیت جسمانی و روانی خود، عدم دریافت روان‌درمانی به‌طور هم‌زمان و در طول یک‌سال گذشته بود. همچنین عدم تکمیل پرسشنامه‌ها و انصراف از تکمیل آن‌ها به عنوان معیار خروج در نظر گرفته شد. در این پژوهش اصول اخلاقی در پژوهش همچون دریافت رضایت آگاهانه به صورت آنلاین، شرح اهداف پژوهش و رازداری از اطلاعات فردی شرکت کنندگان به‌طور کامل راعایت شد. در نهایت داده‌ها در نرم افزارهای آماری SPSS-24 و AMOS-24 با استفاده از روش مدل معادلات ساختاری (روش برآورد بیشینه احتمال) تحلیل شدند.

ابزار سنجش

پرسشنامه شایستگی اجتماعی (SCQ)[1]: پرسشنامه شایستگی اجتماعی توسط پرندین (۱۳۸۵) بر اساس مدل شایستگی اجتماعی فلنر[2] و همکاران (۱۹۹۰) با ۴۷ گویه طراحی و اعتبار یابی شده است. این ابزار دارای چهار خرده‌مقیاس مهارت رفتاری، مهارت شناختی، کفایت هیجانی و آمایه‌های انگیزشی و انتظارات است که در یک طیف لیکرت هفت درجه‌ای از کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۷ موردارزیابی نمره گذاری می‌شود. حداقل و حداکثر نمره در این آزمون ۴۷ الی ۳۲۹ است و نمرات بالاتر نشان دهنده شایستگی اجتماعی بیشتر است. طراحان روایی این پرسشنامه را به روش تحلیل عاملی تاییدی بررسی کردند که چهار عامل رفتاری، انگیزشی، شناختی و هیجانی تایید شدند که در مجموع ۶۱ درصد از واریانس را تبیین کردند.؛ همچنین پایایی بازآزمایی با فاصله یک ماه را ۰/۷۰ و ضریب همسانی درونی را ۰/۸۸ آلفای کرونباخ گزارش کردند (پرندین، ۱۳۸۵). در پژوهش حاضر همچنین برای بررسی روایی محتوایی گویه‌ها از شاخص نسبت روایی محتوایی[3] و نظر ۵ نفر از اساتید روان‌شناسی با مدرک دکتری استفاده شد که مقدار آن برای همه گویه‌ها بالاتر از ۰/۶۰ به دست آمد و حاکی از روایی محتوایی مطلوب گویه‌ها بود؛ همچنین همسانی درونی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ بدست آمد.

پرسشنامه تمایزیافتگی خود[4] (DSI): پرسشنامه تمایزیافتگی خود اِسکورن و اِسمیت[5] (۲۰۰۳) شامل ۴۵ گویه است که چهار خرده مقیاس واکنش‌پذیری عاطفی، جایگاه من، گریز عاطفی و آمیختگی با دیگران را در طیف لیکرت از هرگز= ۱ تا همیشه= ۶ مورد ارزیابی قرار می‌دهد. جزء گویه‌های ۴، ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۹، ۲۳، ۲۷، ۳۱، ۳۷، ۴۱ و ۴۳ باقی سؤال‌ها به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. اِسکورن و اِسمیت (۲۰۰۳) روایی این ابزار را به روش واگرا با محاسبه همبستگی نمره آن با خرده مقیاس ترس از رها شدن پرسشنامه تجربه روابط نزدیک[6] برنان[7] و همکاران (۱۹۹۸) ۰/۵۳- گزارش کردند؛ که نشان دهنده روایی مطلوب است، همچنین همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ را ۰/۹۲ گزارش کردند که نشان دهنده پایایی مطلوب است. زارعی و حسینقلی (۱۳۹۳) روایی این پرسشنامه را به روش همگرا با پرسشنامه تعهد زناشویی ۰/۴۵ و ضریب همسانی درونی با محاسبه آلفای کرونباخ را ۰/۸۷ محاسبه کردند. در پژوهش حاضر همچنین برای بررسی روایی محتوایی گویه‌ها از شاخص نسبت روایی محتوایی و نظر ۵ نفر از اساتید روان‌شناسی با مدرک دکتری استفاده شد که مقدار آن برای همه گویه‌ها بالاتر از ۰/۶۰ به دست آمد و حاکی از روایی محتوایی مطلوب گویه‌ها بود؛ همچنین در پژوهش حاضر همسانی درونی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۱ بدست آمد.

مقیاس بخشودگی بین‌فردی (IFS)[8]: مقیاس بخشودگی بین‌فردی احتشام‌زاده و همکاران (۱۳۸۹) شامل ۲۵ گویه است که سه خرده‌مقیاس ارتباط مجدد و کنترل انتقام‌جویی شامل ۱۲ سؤال، کنترل رنجش شامل شش سؤال، درک و فهم واقع‌بینانه شامل هفت سؤال را با گویه‌هایی نظیر "هر بار کسی را که در حقم بدی کرده می‌بینم، آتش خشم درونم شعله‌ور می‌شود" یا "رفتارهای ناشایست اطرفیان

1. Social Competence Questionnaire
2 . Felner
3. Content Validity Ratio (CVR)
4. Differentiation of Self Inventory
5 . Skowron & Schmitt
6. Experiences in Close Relationships Inventory
7. Brennan
8. Interpersonal Forgiveness Scale

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

باعث شد که دیگر به کسی اعتماد نداشته باشم" در یک طیف لیکرت چهار درجه‌ای کاملاً مخالف=۱ تا کاملاً موافق=۴ موردارزیابی قرار می‌دهد. احتشام‌زاده و همکاران (۱۳۸۹) روایی ملاکی این مقیاس را محاسبه ضریب همبستگی بین بخشودگی بین‌فردی و توافق‌پذیری ۰/۴۵ و همبستگی بین بخشودگی بین‌فردی با پرخاشگری ۰/۶۵- گزارش کردند که نشان‌دهنده روایی ملاکی مقیاس است. همچنین برای این ابزار ضریب پایایی آن را براساس ضریب بازآزمایی برای کل مقیاس و خرده‌مقیاس‌های آن را به‌ترتیب ۰/۷۱، ۰/۷۰، ۰/۶۸ و ۰/۵۸ و براساس آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۰ و خرده‌مقیاس‌ها به‌ترتیب ۰/۷۷، ۰/۶۶ و ۰/۵۷ گزارش کردند. ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های ارتباط مجدد، کنترل انتقام‌جویی و کنترل رنجش در پژوهش حاضر به‌ترتیب ۰/۸۲، ۰/۶۵ و ۰/۶۴ به‌دست آمد. در پژوهش حاضر همچنین برای بررسی روایی محتوایی گویه‌ها از شاخص نسبت روایی محتوایی و نظر ۵ نفر از اساتید روان‌شناسی با مدرک دکتری استفاده شد که مقدار آن برای همه گویه‌ها بالاتر از ۰/۶۰ به دست آمد و حاکی از روایی محتوایی مطلوب گویه‌ها بود؛ همچنین در پژوهش حاضر همسانی درونی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ بدست آمد.

یافته ها

در این پژوهش ۳۷۸ دانشجوی دختر با میانگین و انحراف معیار سن ۲۴/۱۹±۳/۵۷ حضور داشتند که ۸۴ نفر (۲۲/۲ درصد) از آنان متأهل و ۲۹۴ نفر (۷۷/۸ درصد) دیگر مجرد بودند. از بین شرکت‌کنندگان ۱۰ نفر (۲/۶ درصد) در مقطع کاردانی، ۱۶۶ نفر (۴۳/۹ درصد) در مقطع کارشناسی، ۱۶۴ نفر (۴۳/۴ درصد) در مقطع کارشناسی ارشد و ۳۸ نفر (۱۰/۱ درصد) در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بودند.

جدول ۱: یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

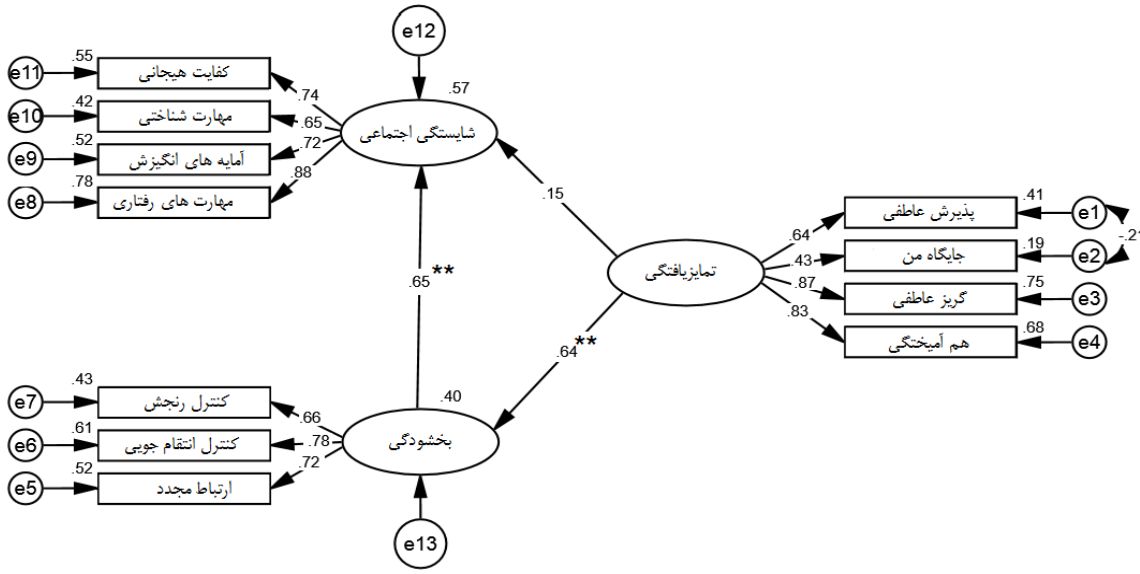
متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱. پذیرش عاطفی	-										
۲. جایگاه من	۰/۱۴**	-									
۳. گریز عاطفی	۰/۵۸**	۰/۳۷**	-								
۴. هم آمیختگی	۰/۵۴**	۰/۴۰**	۰/۷۰**	-							
۵. ارتباط مجدد	۰/۲۸**	۰/۱۸**	۰/۴۲**	۰/۴۳**	-						
۶. کنترل انتقام‌جویی	۰/۳۷**	۰/۰۷	۰/۴۶**	۰/۴۵**	۰/۵۱**	-					
۷. کنترل رنجش	۰/۲۲**	۰/۰۸	۰/۲۹**	۰/۳۱**	۰/۴۷**	۰/۵۸**	-				
۸. مهارت‌های‌رفتاری	۰/۲۰**	۰/۱۶**	۰/۵۱**	۰/۴۳**	۰/۵۶**	۰/۵۵**	۰/۳۷**	-			
۹. آمایه‌های انگیزش	۰/۱۳*	۰/۱۵**	۰/۳۶**	۰/۳۲**	۰/۴۹**	۰/۳۷**	۰/۲۹**	۰/۶۲**	-		
۱۰. مهارت شناختی	۰/۱۵**	۰/۲۲**	۰/۴۱**	۰/۳۹**	۰/۳۲**	۰/۳۶**	۰/۲۲**	۰/۵۷**	۰/۴۶**	-	
۱۱. کفایت هیجانی	۰/۰۳	۰/۱۸**	۰/۳۴**	۰/۲۹**	۰/۴۱**	۰/۳۴**	۰/۳۴**	۰/۶۴**	۰/۵۹**	۰/۵۲**	-
میانگین	۳۴/۳۵	۳۲/۸۷	۴۱/۲۹	۳۶/۵۰	۳۳/۳۱	۱۸/۲۷	۱۶/۰۴	۱۶۸/۴۲	۳۲/۵۰	۱۶/۴۲	۱۵/۲۱
انحراف استاندارد	۵/۶۷	۷/۷۹	۸/۸۲	۸/۴۷	۸/۹۱	۴/۰۷	۴/۸۳	۲۲/۱۵	۵/۴۱	۳/۱۷	۲/۹۴
چولگی	۰/۰۱	-۰/۰۸	۰/۱۰	۰/۲۹	۰/۱۱	۰/۰۸	-۰/۱۷	۰/۰۱	۰/۱۹	-۰/۳۶	-۰/۱۱
کشیدگی	۰/۲۸	۰/۳۴	-۰/۸۷	-۰/۳۹	-۰/۵۸	-۰/۲۵	-۰/۵۳	-۰/۶۱	-۰/۱۷	-۰/۶۷	-۰/۴۰

* P< ۰/۰۵ **P <۰/۰۱

جدول فوق نشان می‌دهد که همه مؤلفه‌های بخشودگی بین فردی (ارتباط مجدد، کنترل انتقام‌جویی، کنترل رنجش) به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۱ با همه مؤلفه‌های شایستگی اجتماعی (مهارت‌های رفتاری، آمایه های انگیزش، مهارت شناختی و کفایت هیجانی) همبسته‌اند. مؤلفه پذیرش عاطفی تمایزیافتگی با مؤلفه‌های مهارت‌های رفتاری و شناختی شایستگی اجتماعی به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۱ و با مؤلفه آمایه های انگیزش آن به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۵ همبسته بود. همچنین دیگر مؤلفه‌های تمایزیافتگی (جایگاه من، گریز عاطفی و هم آمیختگی) به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۱ با مؤلفه‌های چهارگانه شایستگی اجتماعی همبسته بودند.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

در این پژوهش مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌ها از طریق بررسی مقادیر کشیدگی و چولگی و مفروضه همخطی بودن از طریق ارزیابی مقادیر عامل تورم واریانس[1] (VIF) و ضریب تحمل[2] مورد بررسی قرار گرفت. مقادیر چولگی و کشیدگی هیچ کدام از متغیرهای پژوهش خارج از محدوده ۲ ± نبودند، بنابراین می‌توان گفت توزیع داده‌های پژوهش حاضر نرمال بودند. همچنین ضریب تحمل و عامل تورم واریانس متغیرهای پیش‌بین به ترتیب بزرگ‌تر از ۰/۱ و کوچک‌تر از ۱۰ بودند که نشان می‌دهد مفروضه همخطی بودن در بین داده‌های پژوهش حاضر برقرار است. ارزیابی مقادیر کشیدگی و چولگی اطلاعات « فاصله ماهالانوبیس[3]» نیز نشان داد که توزیع داده‌های چند متغیری نرمال است، زیرا که مقادیر کشیدگی و چولگی مربوط به اطلاعات فاصله ماهالانوبیس به ترتیب برابر با ۱/۱۶ و ۱/۴۱ به دست آمد. در شکل ۱ ضرایب اثرات مستقیم و غیر مستقیم ارائه شده است.

شکل ۱: مدل ساختاری پژوهش

در شکل ۱ مدل معادلات ساختاری پژوهش را نشان می‌دهد. شکل فوق نشان می‌دهد که مجموع مجذور همبستگی‌های چندگانه برای متغیر شایستگی اجتماعی برابر با ۰/۵۷ به دست آمده است. این یافته بیانگر آن است که تمایزیافتگی و بخشودگی بین فردی ۵۷ درصد از واریانس شایستگی اجتماعی را در دختران دانشجو تبیین می‌کند. در ادامه در جدول ۲ ضرایب مسیر اثرات مستقیم در مدل معادلات ساختاری ارائه شده است.

جدول ۲: ضرایب مسیر اثرات مستقیم در مدل ساختاری

مسیر	b	S.E	β	شاخص t	sig
تمایزیافتگی- بخشودگی	۱/۱۱۲	۰/۱۶۷	۰/۶۳۵	۶/۶۶	۰/۰۰۱
بخشودگی- شایستگی اجتماعی	۱/۹۸۸	۰/۲۷۸	۰/۶۴۹	۷/۱۵	۰/۰۰۱
تمایزیافتگی- شایستگی اجتماعی	۰/۷۹۹	۰/۵۰۱	۰/۱۴۹	۱/۵۹	۰/۱۲۲

جدول ۲ نشان می‌دهد که ضرایب مسیر تمایزیافتگی بر بخشودگی بین فردی (P=۰/۰۰۱، β=۰/۶۳۵) و بخشودگی بین فردی بر شایستگی اجتماعی (p=۰/۰۰۱، β=۰/۶۴۹) معنادار است (P<۰/۰۵)، اما مسیر مستقیم تمایزیافتگی بر شایستگی اجتماعی معنادار نبود (p=۰/۱۲۲، β=۰/۱۴۹).

جدول ۳: ضرایب مسیر اثرات غیر مستقیم در مدل ساختاری

مسیر	b	S.E	β	شاخص t	sig
اثر غیرمستقیم تمایزیافتگی- شایستگی اجتماعی	۲/۲۱۱	۰/۵۰۶	۰/۴۱۲	۴/۳۷	۰/۰۰۱

1. variance inflation factor
2. tolerance
3. Mahalanobis distance (D)

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

نتایج آزمون بوت استرپ نشان داد که مسیر غیرمستقیم تمایزیافتگی بر شایستگی اجتماعی با نقش میانجی بخشودگی بین‌فردی (P=۰/۰۰۱، β=۰/۴۱۲) معنادار است، در واقع نقش میانجی کامل دارد. بدین ترتیب چنین نتیجه‌گیری شد که بخشودگی بین فردی به صورت مثبت و معنادار رابطه بین تمایزیافتگی و شایستگی اجتماعی را در دانشجویان دختر واسطه‌گری می‌کند. در نهایت در جدول ۴ شاخص‌های برازش مدل ارائه شده است.

جدول ۴: شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری

شاخص‌های برازندگی	مدل اولیه	مدل اصلاح شده	حد مطلوب
مجذور کای	۱۵۵/۸۲	۱۳۹/۱۸	-
درجه آزادی مدل	۴۱	۴۰	-
X2/df	۳/۸۰	۳/۴۸	کمتر از ۵
GFI	۰/۹۳۲	۰/۹۴۰	۰/۹۰ <
AGFI	۰/۸۸۸	۰/۸۹۸	۰/۸۵۰ <
CFI	۰/۹۳۸	۰/۹۴۷	۰/۹۰ <
RMSEA	۰/۰۸۱	۰/۰۸۰	۰/۰۸ <

جدول ۴ نشان می‌دهد، اگرچه شاخص‌های برازندگی حاصل از تحلیل عاملی تأییدی از برازش قابل قبول مدل اندازه‌گیری با داده‌های گردآوری شده حمایت می‌کنند (χ^2/df=۳/۸۰، CFI =۰/۹۳۸، GFI =۰/۹۳۲، AGFI =۰/۸۸۸ و RMSEA =۰/۰۸۶)، باوجود این ارزیابی شاخص‌های اصلاح نشان داد که می‌توان با ایجاد کوواریانس بین خطاهای دو نشانگر پذیرش عاطفی و جایگاه من تمایزیافتگی، شاخص‌های برازندگی بهتری به دست آورد (χ^2/df=۳/۴۸، CFI =۰/۹۴۷، GFI =۰/۹۴۰، AGFI =۰/۸۹۸ و RMSEA =۰/۰۸۰).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش واسطه‌ای بخشودگی بین فردی در رابطه بین تمایزیافتگی و شایستگی اجتماعی دانشجویان بود. نتایج نشان داد مدل مفهومی از برازش قابل قبول برخوردار است. نتایج نشان داد که تمایزیافتگی خود با شایستگی اجتماعی رابطه مثبت دارد، اما در مل میانجی اثر مستقیم معنادار نبود، با اکتفا به نتایج ضریب همبستگی پیرسون در زمینه رابطه تمایزیافتگی خود بر شایستگی اجتماعی، نتیجه حاضر با دیدگاه‌ها و پژوهش‌های السورس و همکاران (۱۹۹۳)، اسپرویجت و همکاران (۲۰۱۹) و شالتس و ساندج (۲۰۰۶) همسو است؛ در واقع این مطالعات نشن دادند که تمایزیافتگی یک عامل موثر بر احساس کارایی و شایستگی است. در تبیین یافته‌های حاضر می‌توان گفت تمایزیافتگی به توانایی احساس خود تفکیکی در فرد اشاره دارد به این معنا که وی توانایی تشخیص بین فکر و هیجان را در موقعیت‌های تصمیم‌گیری دارد و بر اساس دلایل منطقی با عواطف شناخته شده خود انتخاب می‌کند نه بر اساس واکنش هیجانی (آستین و سولومون، ۲۰۱۶). هرچه فرد از تمایز یافتگی بیشتری برخوردار باشد، بیشتر می‌تواند در روابط بین فردی خود به تفکیک عوامل عاطفی و منطقی از یکدیگر بپردازد و در مورد نیازهای فردی و بین فردی کارکرد بهتری داشته باشد. چنین فردی با حفظ انعطاف‌پذیری، عاقلانه عمل می‌کند و دارای توازن و تعادل میان احساسات و شناخت است. در زمان مواجهه با فشارهای محیطی واقع بین، باقی می‌ماند و ضمن درک درست احساسات، منطقی رفتار می‌کند و به طور غیرارادی تحت کنترل هیجان‌ها رفتار نمی‌کند (گودرزی، ۱۳۹۸). چنین دانشجویی همچنین در موقعیت‌های زندگی می تواند از موضع شخصی آشکار و عقاید و باورهای فردی منحصر به فرد خویش بهره برد و مفهوم نیرومندی از خود در اختیار داشته باشد. فردیت خود را در عملکرد حفظ می‌کند و به خاطر کسب تأیید و یا رضایت دیگران رفتار و عقاید خود را تغییر نمی‌دهد. این وضعیت نشان دهنده "جایگاه من" است. در مقابل، افرادی وجود دارند که دارای تمایزیافتگی پایین هستند. این افراد، کسانی هستند. که در موقعیت‌های استرس‌زا، تحت هیجان‌ها رفتار می‌کنند و قادر نیستند. پاسخ‌های مستقلانه و منطقی به فشارهای محیط بدهند و هیجان‌ها بر منطق آنان غلبه می‌کند. این وضعیت بیانگر "واکنش‌پذیری عاطفی" است (نیکولز و دیویس، ۲۰۱۶). بدین ترتیب به نظر می‌رسد، دانشجویان دختری که از این توانایی برخوردارند که فرایندهای عاطفی را از عقلانی متمایز سازند و در روابط اجتماعی خود به لحاظ رفتاری و هیجانی کفایت کافی را از خود نشان دهند، به طوری که در موقعیت‌های مختلف تحت تأثیر جو هیجانی حاکم کنترل خود را از دست نداده و به دنبال تأیید خودپنداره کاذبی که دیگران در جهت پیروی از خود برای آن‌ها ساخته‌اند،

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

نیستند. همچنین به لحاظ انگیزشی با تعادل که میان فرایندهای عقلانی و هیجانی خود برقرار ساخته‌اند قادر هستند اهداف فردی و گروهی را در دانشگاه پیروی کنند که خود امر گواهی بر کفایت انگیزشی و شایستگی اجتماعی آن‌ها خواهد بود.

در زمینه اثر تمایزیافتگی بر بهبود بخشودگی بین فردی، نتیجه حاضر با مطالعات هولمن و همکاران (۲۰۱۱) و لیچتنفلدو همکاران (۲۰۱۵) همسو است، به عبارت دیگر تمایزیافتگی خود یم عامل موثر بر رشد معنوی و بخشودگی است. موضوع بخشودگی بین فردی، هم یک هنر و هم مقوله‌ای علمی در نظر گرفته می‌شود. وقتی بخشودگی یک هنر توصیف می‌شود، با خطاهای شخصی و اجتماعی سروکار دارد و از بهزیستی روانی و سلامت روان افراد متأثر خواهد بود و بر روابط بین فردی تأثیر می‌گذارد یکی از مواردی که فرد را در ناراحتی، رنجش و خلق پایین نگه می‌دارد، نداشتن بخشودگی است. افرادی که دیگران را به‌راحتی نمی‌بخشند، در خشم باقی می‌مانند و معمولاً افکار ناراحت‌کننده‌ای در ذهن خود مرور می‌کنند. اینکه فرد واقعه ناراحت‌کننده‌ای را در ذهن خود مرور می‌کند، بخشی از مسئله است. وقتی به مفهوم بخشودگی به‌عنوان یک هنر نگریسته می‌شود، این هنر در روابط اجتماعی برجسته خواهد شد و افرادی که بخشودگی بیشتری نشان می‌دهند، معمولاً در این ویژگی هنرمندتر از دیگران خواهند بود (میرمهدی و همکاران، ۱۳۹۸). در فرآیند بخشش ویژگی‌های مثبت روان‌شناختی چون خوش بینی نیز باعث تسهیل این فرایند شده، احساسات منفی را کنار زده و شخص به این نتیجه می‌رسد که باید انعطاف بیشتری نشان دهد زیرا هیچ انسانی کامل نیست. این دیدگاه مثبت نسبت به ماهیت انسان به فرد آسیب دیده کمک می‌کند تا افراد خاطی را راحت‌تر ببخشد (شانه سازاده و نادی، ۱۳۹۷). پاسخ‌های فرد بخشنده به مجموعه‌ای از افکار، هیجان‌ها یا رفتارهایی برمی‌گردد که وی در قبال خطاها و پیامدهای همراه با خطاهای همسر از خود بروز می‌دهد. هنگامی‌که افراد می‌بخشند، تأیید می‌کنند که خطایی رخ داده است و سپس با پردازش شناختی، عاطفی یا رفتاری به ارزیابی مجدد از خطا و خطاکار می‌پردازند؛ یعنی فرد بخشنده با ارزیابی مجدد، فرد خطاکار را به شیوه جدیدی مورد قضاوت قرار می‌دهد (ایمانی فر و همکاران، ۱۳۹۱). به نظر می‌رسد از آنجاکه بخشودگی عملی است تقدیرآمیز که از توانایی‌های فرد به ویژه توانایی تجزیه و تحلیل موقعیت، تصمیم‌گیری درست و مناسب و خودتنظیمی در مهار هیجان‌های منفی حکایت دارد که به لحاظ انگیزشی فرد را برای نشان دادن رفتار و تصمیمی مناسب و مطلوب باانگیزه می‌کند. بدین صورت بخشودگی در موقعیت‌های اجتماعی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است به طوری‌که فرد متألم از دیدگاه دیگران فردی با کفایت و توانمند برداشت می‌شود که به لحاظ رفتاری و هیجانی به تعادل رسیده و قادر است در موقعیت‌های بین فردی از خود بخشودگی و شایستگی اجتماعی نشان دهد. بخشودگی بین فردی صفت پسندیده‌ای است که در اکثر موقعیت‌ها مورد تأیید اکثر افراد است و چنین به نظر می‌رسد که دانشجویی که در مقابل فرد متخطی از خود بخشودگی نشان می‌دهد به واسطه جایگاه اجتماعی که پیدا می‌کند از عزت نفس بالایی برخوردار می‌شود؛ همچنین به لحاظ اجتماعی هر چقدر فرد متخطی مورد سرزنش قرار می‌گیرد، فردی که از خود بخشودگی نشان می‌دهد به همان میزان مورد تشویق و تحسین اطرافیان قرار می‌گیرد به همین سبب شایستگی اجتماعی بیشتری را نیز تجربه می‌کند.

به طور کلی می‌توان گفت خود تمایزیافته توان ترکیب تفکرات و احساسات را دارد و قادر به انجام واکنش منطقی در زمان مقتضی است. افراد تمایزنایافته به سختی قدرت ترکیب تفکرات و احساسات را دارند و در روابط مهم بین فردی خود دستخوش احساسات می‌گردند. بدین ترتیب دانشجویان دختری که از تمایزیافتگی بالایی برخوردار هستند در مواقعی که از دیگران تخطی می‌بینند با عقل و منطق خود و بدون متوسل شدن به واکنش‌دهی هیجانی به موقعیت پاسخ می‌دهند که به نظر می‌رسد موجب بخشودگی بین فردی شود. به این ترتیب می‌توان گفت خودمتمایزسازی در واقع رسیدن به درجه‌ای از بلوغ عاطفی است، البته انتخاب و پاسخ‌دهی به صورت متفاوت جرأت می‌خواهد، زیرا فرد خطر خشم یا طرد اعضای خانواده را می‌پذیرد. فردی که می‌خواهد خود را متمایز کند، موضوع من را انتخاب می‌کند (مستقل بودن) تا این موارد را انتقال بدهد. از ویژگی‌های افرادی که به یکپارچگی هویت رسیده‌اند می‌توان به مواردی مانند: آگاهی از نیازها و توانایی‌ها و حقوق شخصی، شناخت ارزش‌ها و استعدادهای خود، داشتن اعتماد به نفس بالا و قدرت تصمیم‌گیری قوی اشاره کرد که این صفات در فرایند بلوغ حرفه‌ای نقش اساسی دارند. بنابراین دانشجویانی که تعریف مشخصی از خود و عقایدشان دارند، می‌توانند در موقعیت‌های شدیدا عاطفی که در بسیاری از افراد منجربه بروز رفتارهای غیرعادی و تصمیمات نافرجام می‌شود، کنترل خود را از دست ندهند و با عقل و منطق خود رفتار کنند و موقعیت‌های تنش‌زا را درست ادراک کنند که در این صورت تحمل‌شان در برابر پریشانی‌ها افزایش می‌یابد و بدین ترتیب در موقعیت‌های بین فردی از خود بخشودگی نشان دهند. بخشودگی که از پختگی و بلوغ عقلانی و هیجانی دانشجویان در مواقع لزوم ناشی می‌شود موجب می‌شود که دانشجو به لحاظ هیجانی و رفتاری در منظر دیگران باکفایت برداشت شود که دلالت بر شایستگی اجتماعی وی دارد.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

هر پژوهشی در بطن خود محدودیت‌هایی دارد. همچنین این مطالعه در آغاز همه‌گیری کووید-۱۹ انجام شده است که به دلیل وجود شرایط خاص، امکان دارد نتایج متاثر از شرایط همه‌گیری باشد. همچنین در این پژوهش از روش نمونه‌گیری در دسترس به روش آنلاین استفاده شد؛ که می‌بایست در تعمیم نتایج به این محدودیت‌ها توجه گردد. در حیطه پژوهشی پیشنهاد می‌شود که در مطالعات آینده محدودیت‌های مطالعه حاضر پوشش داده شود. همچنین در حیطه کاربردی پیشنهاد می‌شود که درمانگران جهت بهبود شایستگی اجتماعی در جوانان به اهمیت تمایزیافتگی و بخشودگی بین‌فردی توجه داشته باشند و از مداخلات درمانی و آموزشی متناسب با این عوامل استفاده کنند.

منابع

احتشام‌زاده، پ.، احدی، ح.، عنایتی، م. ص.، و حیدری ع. ر. (۱۳۸۹). ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش بخشودگی بین فردی. *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۱۶*(۴)، ۴۴۳-۴۵۵.

احمدی، خ.، و پاک نژاد، ف. (۱۳۹۶). وضعیت شاخص‌های تمایزیافتگی در خانواده‌های تهرانی. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۸*(۳۰)، ۲۱۹-۲۳۹.

احمدی، ش.، و اسمعلی، الف. (۱۳۹۸). *بررسی اثربخشی توانمندسازی روانی- رفتاری بر میزان مهارت‌های شناختی (از مولفه‌های شایستگی اجتماعی) دانش آموزان دختر سوم متوسطه شهر مراغه در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶*. سومین کنفرانس بین المللی تحقیقات مدرن در روان‌شناسی، مشاوره و علوم آموزشی.

امانی، ف.، منادی، م.، و اخوان تفتی، م. (۱۳۹۷). بررسی اثربخشی برنامه مداخله‌ای مبتنی بر موفقیت بر ارتقای شایستگی اجتماعی و پیشرفت تحصیلی در نوجوانان دختر شهرستان مشهد. *نشریه آموزش و ارزشیابی، ۱۱*(۴۳)، ۶۹-۹۱.

ایمانی‌فر، ح. ر.، فاطمی، ج.، و امینی، ف. (۱۳۹۱). بخشش از دیدگاه روان‌شناسی و قرآن. *انسان پژوهی دین، ۹*(۲۷)، ۱۴۹-۱۷۵.

پرندین، ش. (۱۳۸۵). *ساخت و هنجاریابی پرسشنامه کفایت اجتماعی در نوجوانان شهر تهران*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.

حسینی انجدانی، م. (۱۳۹۱). چشم‌اندازهای پژوهشی پیرامون فرصت‌ها و چالش‌های اینترنت در رشد هویت نوجوانان. *پژوهش‌های ارتباطی، ۱۹*(۷۲)، ۶۵-۹۱.

خطیبی، م.، کیانی، ق.، انتصار فومنی، غ.، و احمدی، م. س. (۱۴۰۰). پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس کفایت اجتماعی؛ نقش میانجی معنی تحصیلی، *آموزش پرستاری، ۱۰* (۱)، ۲۵-۳۴.

زارعی، س.، و حسینقلی، ف. (۱۳۹۳). پیش بینی تعهد زناشویی بر پایه عواطف خودآگاه (شرم و گناه) و تمایزیافتگی خود دردانشجویان متأهل. *مشاوره و روان درمانی خانواده، ۴* (۱)، ۱۱۳-۱۳۳.

شانه‌ساززاده، ل.، و نادی، م. ع. (۱۳۹۷). الگوی ساختاری رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی، قابلیت‌های هوش هیجانی، قدردانی و خوش بینی با بخشش بین فردی در بین دانشجویان پرستاری. *روان پرستاری، ۶*(۴)، ۴۷-۸۲.

قادری، د.، و مصطفایی، ع. (۱۳۹۱). سبک‌های هویت و جهت گیری مذهبی در دانشجویان دختر و پسر. *مطالعات اجتماعی- روان‌شناختی زنان، ۱۰*(۳۳)، ۱۳۷-۱۵۸.

گودرزی، م. (۱۳۹۸). پیش بینی میزان احتمال پیمان شکنی در روابط زناشویی بر اساس سطح تمایز یافتگی، عملکرد خانواده و دلزدگی زناشویی. *فصلنامه پژوهش‌های مشاوره، ۱۸*(۷۱)، ۸۰-۹۹.

میرمهدی، ر.، کامران، الف.، مقتدایی، ک.، و سلامت، م. (۱۳۹۸). نقش معنویت و بخشش در علائم روان‌شناختی بیماران مبتلا به بیماری عروق کرونر قلب. *پژوهشنامه روان‌شناسی مثبت، ۵*(۱۷)، ۱۷-۲۸.

یعقوبی، س.، و اکرمی، ن. (۱۳۹۵). نقش شفقت خود در پیش‌بینی بخشایشگری و همدلی در جوانان. *پژوهشنامه روان‌شناسی مثبت، ۲*(۳)، ۳۵-۴۸.

Bowen, M. (1988). *Family therapy in clinical practice*. Aronson.

Cepukiene, V. (2021). Adults' Psychosocial Functioning Through the Lens of Bowen Theory: The Role of Interparental Relationship Quality, Attachment to Parents, Differentiation of Self, and Satisfaction with Couple Relationship. *Journal of Adult Development, 28*(1), 50-63.

Ellsworth, C. P., Muir, D. W., & Hains, S. M. (1993). Social competence and person-object differentiation: An analysis of the still-face effect. *Developmental psychology*, *29*(1), 63.

Felner, R. D., Lease, A. M., Philips, R. C. (1990). *Social Competence and the Language of Adequacy as a Subject Matter for Psychology: A Quadripartite Travel Framework*. In T. P. Gullotta. G. R. Adams, & R Montemayor (Eds), the Development of Social Competence (pp. 254-264). Sage.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]

Forbes, R., Beckman, E., Tower, M., Mandrusiak, A., Mitchell, L. K., Sexton, C. T., ... & Lewis, P. A. (2020). Interprofessional, student-led community health clinic: expanding service provision and clinical education capacity. *Australian Health Review*, *45*(2), 255-260.

Guadagnoli, E., & Velicer, W. F. (1998). Relation to sample size to the stability of component patterns. *Psychological Bulletin*, *103*(2), 265-275.

Heiden Rootes, K., Jankowski, P., & Sandage, S. (2010). Bowen Family Systems Theory and Spirituality: Exploring the Relationship between Triangulation and Religious Questing. *Contemporary Family Therapy*, *32*, 89-101

Holeman, V. T., Dean, J. B., Deshea, L., & Duba, J. D. (2011). The Multidimensional Nature of the Quest Construct Forgiveness, Spiritual Perception & Differentiation of Self. *Journal of Psychology and Theology*, *39*(1), 31-43.

Lichtenfeld, S., Buechner, V. L., Maier, M. A., & Fernández-Capo, M. (2015). Forgive and Forget: Differences between Decisional and Emotional Forgiveness. *PloS one*, *10*(5), e0125561.

Ma, Y., Ma, C., & Lan, X. (2020). Uncovering the moderating role of grit and gender in the association between teacher autonomy support and social competence among chinese undergraduate students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*(17), 6398.

Muraru, A. A., & Turliuc, M. N. (2012). Family-of-origin, romantic attachment, and marital adjustment: a path analysis model. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *33*, 90-94.

Nichols, M. P., Davis S. (2016). *Family therapy: Concepts and methods* (11th Ed.). Pearson.

Sadeghi, A., Asghari, F., Saadat, S., & Kupas, E. N. (2014). The Relationship between Family Cohesion and Coping Strategies with Positive Attitude to Addiction among University Students. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, *4*(11), 285.

Sandage, S. J., & Jankowski, P. J. (2013). Spirituality, social justice, and intercultural competence: Mediator effects for differentiation of self. *International Journal of Intercultural Relations*, *37*(3), 366-374.

Shults, F. L., & Sandage, S. J. (2006). *Transforming spirituality: Integrating theology and psychology*. Baker Academic.

Skowron, E. A., & Schmitt, T. A. (2003). Assessing interpersonal fusion: Reliability and validity of a new DSI fusion with others subscale. *Journal of marital and family therapy*, *29*(2), 209-222.

Spruijt, A. M., Dekker, M. C., Ziermans, T. B., & Swaab, H. (2019). Linking parenting and social competence in school-aged boys and girls: Differential socialization, diathesis-stress, or differential susceptibility?. *Frontiers in psychology*, *9*, 2789.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.3.6.7]